

Štátna školská inšpekcia

Preukázateľnosť kompetencií v práci učiteľa materskej školy

Štátna školská inšpekcia,
ŠIC Banská Bystrica

© PaedDr. Miroslava Dobiasová, PhD.

Profesia učiteľ

Medzinárodná klasifikácia ISCO-08 (International Standard Classification of Occupation, 2012) zaraďuje učiteľské povolanie medzi profesie v druhej hlavnej triede medzi vedeckých a odborných duševných zamestnancov (z desiatich možných tried), čím odráža u učiteľa jeho vysokú kvalifikačnú úroveň a psychickú výkonnosť.

- *podstata professionalismity*
- **systematizované integrované poznatky** pedagogiky so psychológiou a s každým vyučovaným odborom v didaktike,
- **zložitý, premenlivý a tvorivý proces** osobného stretávania sa učiteľa a žiaka/dieťaťa prostredníctvom obsahu vzdelávania,
- učiteľ je **expertom**, ktorý **facilituje** procesy učenia sa žiaka/dieťaťa a rieši rôzne výchovno-vzdelávacie situácie,
- potreba **expertných učiteľských kompetencií** (v zložitej štruktúre obsahujúcej vedomostnú, schopnostnú, skúsenostnú, postoiovú a hodnotovú zložku),
- členenie a počet kompetencií sa považuje za otvorený proces, ktorý sa ustavične mení a vyvíja s neprestajným rastom požiadaviek na výchovno-vzdelávaciu činnosť.

Kompetencia

z lat. competentia = dosah právomoci,
spôsobilosť, schopnosť vykonávať istú
činnosť;

komplexná schopnosť, spôsobilosť
k úspešnému vykonávaniu určitej činnosti;

kompetentný človek – má schopnosti, motiváciu,
vedomosti, zručnosti, atď. robiť kvalitne to,
čo sa v príslušnej oblasti vyžaduje robiť;

kompetencia prienik vedomostí, schopností,
zručností, motívov a postojov;

profesijná kompetencia

- schopnosť či spôsobilosť k úspešnému vykonávaniu profesie, ktorej súčasťou sú vedomosti, schopnosti, zručnosti, postoje, hodnoty, motívy a vlastnosti osobnosti;
- prejavuje sa charakteristickým spôsobom správania
- ovplyvňuje úroveň výkonu a činnosti;

Charakteristika kompetencií učiteľa

požiadavky na jeho osobnosť a odbornosť;

spôsobilosť realizovať výchovu a vzdelávanie;

komplexná vybavenosť učiteľa ako tvoriť a riadiť edukačný proces;

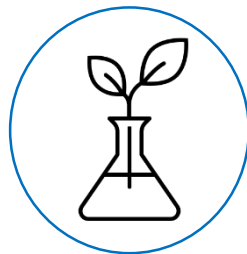
súbor profesijných zručností a dispozícií, aby mohol učiteľ efektívne vykonávať svoje povolanie;

pripravenosť učiteľa vyrovnáť sa s nárokmi svojej profesijnej roly a súčasne s tým zachovať potrebnú mieru autenticity vlastnej osobnosti;

Kompetencie učiteľa predprimárneho vzdelávania

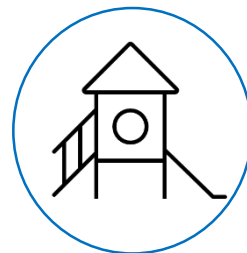
- ***pedagogické a psychodidaktické*** vytváranie priaznivých podmienok pre učenie, sociálnej klímy, aktivizácie a motivácie detí, zručnosť riadiť procesy učenia – individualizovať ich z hľadiska času, tempa, miery pomoci, interpretácie učiva;
- ***komunikačné kompetencie*** vo vzťahu k deťom, kolegom, rodičom, nadriadeným, sociálnym partnerom;
- ***organizačné a riadiace*** – plánovanie a projektovanie svojej činnosti, riadenie a organizovanie edukačného procesu;
- ***diagnostické a intervenčné*** – schopnosť diagnostikovať učebné kompetencie detí, ich záujmy a problémy, pomoc deťom;
- ***konzultatívne a poradenské*** zručnosti vo vzťahu k deťom a rodičom;
- zručnosti ***sebareflexie vlastnej činnosti***.

Požiadavky na učiteľa predprimárneho vzdelávania

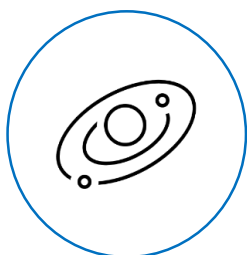
facilitátor (uľahčovateľ)

- vytvárajúci podmienky pre vnútorný rozvoj dieťaťa;
- objavujúci jeho potenciality a ďalej ich rozvíja;
- rešpektujúci individualitu a autenticitu dieťaťa;
- pomáhajúci dieťaťu uvedomovať si seba samého, ako jedinečnú bytosť vo vzťahu k sebe aj iným a okoliu;

poradca, konzultant

- vytvárajúci pozitívne vzťahy s dieťaťom, založené na vzájomnej dôvere, úcte, akceptácii a empatii;
- poradca rodičom a kolegom;

inšpirátor

- podnecujúci svojim hodnotovým systémom a postojmi, vlastnou angažovanosťou, presvedčením, zodpovednosťou a cieľavedomosťou deti k sebarozvoju, prekonávaniu prekážok, rešpektovaniu, vzájomnej tolerancii, zodpovednosti za seba aj iných;

Klasifikácia kompetencií učiteľky materskej školy ako predpoklad rozvoja kompetencií detí

personálne kompetencie – vlastný sebarozvoj, sebazpoznanie, podporovateľka činnosti detí, aktivizuje a prebúdza záujem o poznávanie nového u detí;

interpersonálne kompetencie – vytváranie spoločenských a interpersonálnych vzťahov a interakcií, pozitívnych medziľudských vzťahov, sociálna kompetentnosť učiteľky, komunikačné spôsobilosti, tímovosť, ľudský prístup;

kognitívne kompetencie – každodenné riešenie povinností, úloh, situácií; rozvážnosť, schopnosť analyticko-syntetických postupov, konštruktívne tvorivé riešenia, schopnosť sebauplatnenia, sebazdokonaľovania;

komunikatívne kompetencie – optimálna verbálna a neverbálna komunikácia s deťmi, rodičmi, okolím, tvorivý prístup založený na vzájomnej empatii a porozumení;

pedagogické majstrovstvo a pedagogická tvorivosť – flexibilita, originalita, intuícia a racionálne uvažovanie;

učebné kompetencie – vytvoriť si vhodné podmienky na učenie, poznať a uplatňovať čo najadekvátnejší štýl učenia k vlastnej sebakoncepcii a k efektívite jej rozvoja;

informačné kompetencie – orientovať sa v informáciách, analyzovať ich a vhodne aplikovať v praxi;

**„Profesionálnym
majstrovstvom učiteľa
v materskej škole
je vedieť sa hrať.“**

- vo všetkých vzdelávacích programoch uplatňovaných od vzniku materských škôl na Slovensku za hlavnú metódu bola považovaná ***hra***, ale vymedzenie kompetencie učiteľky v súvislosti s hrou absentovalo;
- do kompetenčného profilu kľúčových kompetencií učiteľky materskej školy a do pedagogickej terminológie sa zaradila hrová kompetencia ***v súvislosti so zavedením ŠVP ISCED 0.***

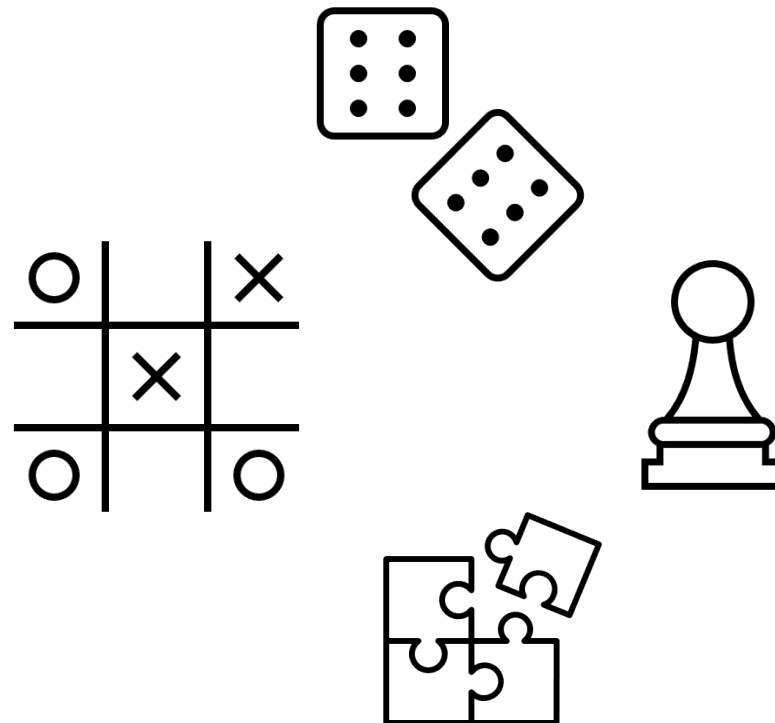
Hrová kompetencia v kontexte kompetencií učiteľa

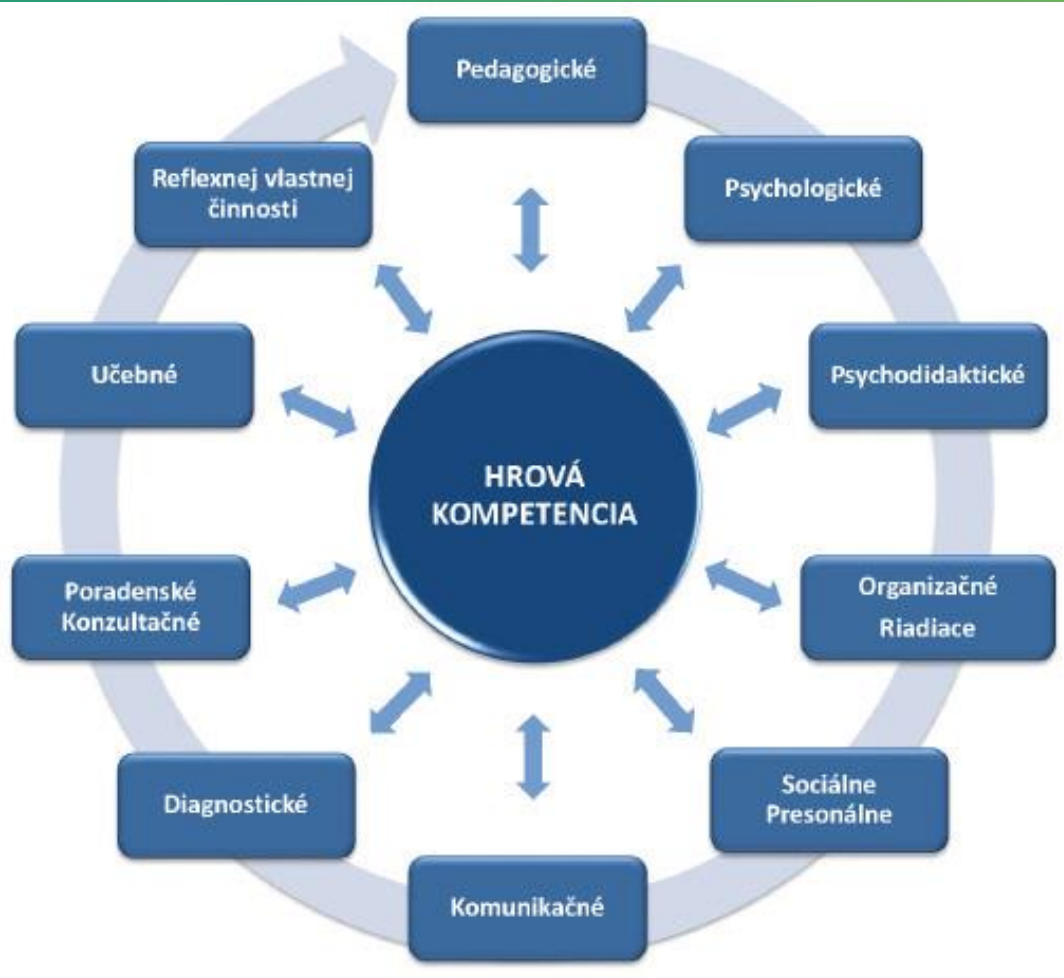
*schopnosť **efektívne sa orientovať** vo svete hier;*

***profesionálne pochopiť** hru dieťaťa v predškolskom veku, vedieť sa hrať, učiť sa ako učiť seba a deti hrať sa;*

***erudovane projektovať** hry a hrové činnosti, realizovať a evalvovať hru;*

***porozumieť** hre, **aplikovať** ju do edukačného procesu plánovaním a následne do jeho realizácie, vytvárať podmienky aj pre spontánne hry detí;*

***Hrová kompetencia
je chápaná ako prienik
všetkých kompetencií
učiteľa.***

Hrová kompetencia v kontexte kompetencií učiteľa

PODHÁJECKÁ, M.: Edukačnými hrami poznávame svet. 4. rozšírené, prepracované, a aktualizované vydanie. Prešov: Prešovská univerzita, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-555-034-5

Preukazovanie hrovej kompetencie

cieľavedomé, zámerné a systematické sledovanie a **hodnotenie**:

- hry detí
- priebehu a obsahu hier
- prejavy detí v hrách
- vlastné pedagogické pôsobenie učiteľa

nevyhnutné indikátory výchovno-vzdelávacej činnosti učiteľa
v materskej škole

Preukazovanie osvojených kompetencií u učiteľov materských škôl posudzuje a hodnotí

riaditeľ materskej školy

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138>

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/596>

štátna školská inšpekcia

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/596>

poskytovatelia vzdelávania a atestačné organizácie

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138>

Absencia hrovej kompetencie učiteliek vo výchovno-vzdelávacej činnosti

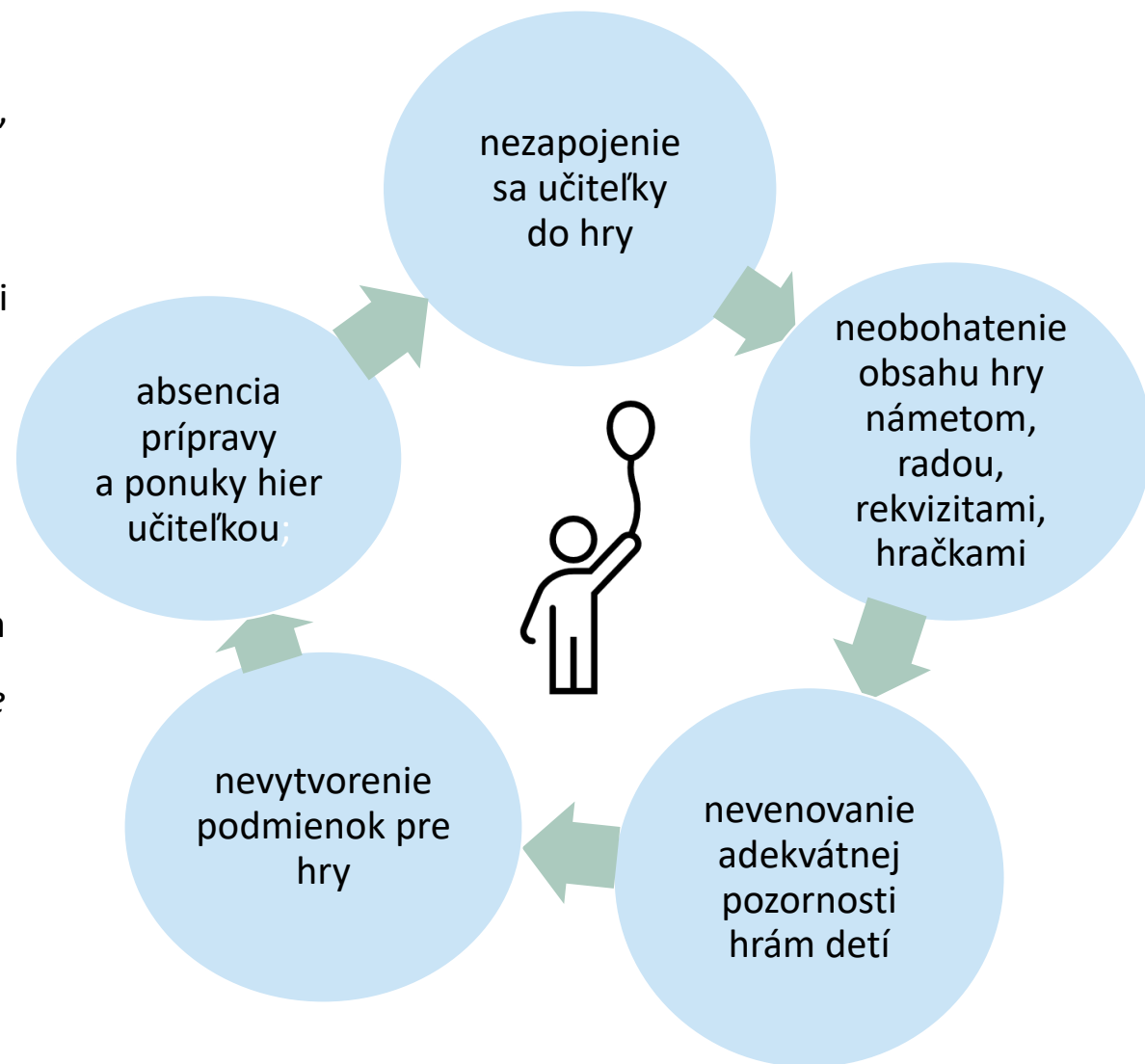
- zistenia z komplexných inšpekcií ŠŠI

- z dôvodu nerozvíjania obsahu hier, nepodnecovania nápadov, nezapojením sa aktívne do hier dochádzalo často k obmenám hier a skladačiek, niekedy i bez tvorivého uplatnenia sa detí, bez ukončenia hry alebo činnosti s následnou absenciou ich analyzovania a zhodnotenia;
- deti ako objekt výchovno-vzdelávacieho pôsobenia zväčša plnili požiadavky učiteľky, často pasívne sedeli a počúvali jej rozprávanie;
- hra nebola využitá ako metóda ani forma pri plnení stanovených cieľov;
- deti v roli objektu výchovno-vzdelávacieho pôsobenia učiteľky plnili len zadané a pripravené činnosti, ich prirodzené potreby (hrať sa) ani hlasno prezentovaný záujem o spontánne hry neboli akceptované a uspokojené ani na pobyte vonku;
- slabšou stránkou učenia bolo dominantné postavenie učiteliek pri sprostredkovaní poznatkov deťom, využívaním klasických metód a foriem práce, **absentovalo využívanie hry ako metódy, prostriedku a formy v edukačnej činnosti;**
- na zatvorené a navádzajúce otázky mali možnosť odpovedať len jednoslovne alebo alternatívne, vzdelávacia aktivita ***nevytvárala deťom príležitosť pre hru;***
- vo všetkých formách denných činností ***nebol vytvorený priestor a podmienky pre realizáciu rôznych druhov hier.***

Negatíva zistené vo forme denných činností

- **hry a činnosti podľa výberu dieťaťa**

- **časté zmeny, krátke trvanie** spontánnych hier (námetových, konštruktívnych);
- **opakovanie** identických činností a situácií, dialógov deťmi v spontánnych hrách;
- **rýchle ukončenie** hraných hier, nezáujem detí pokračovať v hre;
- **deficit spontánnych** hier; zaraďovaním detí do pripravených manuálnych činností, *nevytvorenie príležitosti hrať sa spontánne hry podľa vlastného výberu a záujmu*;
- deti v hrách zobrazovali činnosti, ktoré poznali z vlastnej skúsenosti, hry sa z hľadiska obsahu nerozvinuli z dôvodu **nedostatočných skúseností** a poznatkov detí, ale najmä vplyvom neprejavovaných intervencií učiteľky hrať sa s deťmi alebo riadiť hry.

Negatíva zistené vo forme denných činností

- *v zdravotnom cvičení*

hranie tých istých, tradičných/ známych pohybových hier, hudobno-pohybových hier, hier s riekankami;
nedisponovanie repertoárom rôznych pohybových hier;

neaktuálnosť zaradenej pohybovej hry (vzhľadom k výchovno-vzdelávacej činnosti: téme, ročnému obdobiu, rozvojovým možnostiam a schopnostiam detí...);

nedostatočný počet opakovaní pohybovej hry,
nepoznanie/nerešpektovanie pravidiel hry;

nezáujem nájsť, naučiť sa a sprostredkovať deťom nové hry, pravidlá hier, texty k hrám;

vyhorenie učiteliek, stagnácia;

absencia profesijného rozvoja.

Zistenia ŠŠI týkajúce sa profesijného rozvoja pedagogických zamestnancov v materských školách

- plánovaním jedného aktualizačného vzdelávania nebolo zabezpečené adekvátne zdokonaľovanie profesijného rozvoja pedagogických zamestnancov;
- učiteľka sa plánovaného vzdelávania nezúčastnila, sebvzdelávanie nebolo postačujúce pri skvalitňovaní realizácie predprimárneho vzdelávania;
- nevypracovaním plánu kontinuálneho vzdelávania nebol zabezpečený profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov;
- formálny plán kontinuálneho vzdelávania bol vydaný bez súhlasu zriaďovateľa; z rozhovoru s riaditeľkou i starostom obce vyplynulo, že učiteľky sa viac rokov neprihlásili a nezapojili do žiadnej z foriem kontinuálneho vzdelávania;
- v profesijnom rozvoji pedagogických zamestnancov nebolo využité plánovanie rôznych foriem ich sebarozvoja, absentovalo jeho smerovanie k využívaniu účinných metód v riadenom učení a učení sa detí;
- stručný plán profesijného rozvoja s prepísanými druhmi kontinuálneho vzdelávania, samoštúdium odbornej literatúry a časopisov neboli postačujúce na prehĺbovanie a inováciu profesijných kompetencií učiteľky najmä s ohľadom na zvyšovanie efektivity VVČ;
- pedagogické zamestnankyne boli zapojené do aktualizačného vzdelávania organizovaného rôznymi inštitúciami len s cieľom získania zručností vo využívaní digitálnych technológií v predprimárnom vzdelávaní a kurikule, čo sa ale v praxi neprejavilo;

Negatíva ovplyvňujúce profesijný rozvoj

nezáujem niektorých učiteľiek
o profesijný rozvoj;

výber a preferovanie
jednorazových, sporadických
vzdelávaní len s cieľom
získania kreditového
príplatku;

neochota cestovať,
zastupovať druhú učiteľku;

obmedzovanie profesijného
rozvoja zriaďovateľom;

formálnosť v plánovaní
profesijného rozvoja,
nedocenenie jeho významu
riaditeľom, vedením škôl;

nezohľadňovanie reálnych
potrieb učiteľov vplyvom
absentujúcej,
nesystematickej,
neobjektívnej kontrolnej
činnosti riaditeľa;

nepoznanie slabých stránok
učiteľov;

Návrh riešení

- objektívny, systematický vnútorný systém kontroly riaditeľa;
- zohľadnenie potrieb školy a individuálnych potrieb jednotlivých učiteľov v plánovaní profesijného rozvoja;
- sledovanie a vyhodnocovanie profesijného rozvoja jednotlivých učiteľov;
- organizovanie aktualizácného vzdelávania na obnovenie profesijných kompetencií učiteľov;
- zohľadnenie požiadavky na získavanie nových vedomostí a zručností pre zefektívnenie predprimárneho vzdelávania;

Vymedzenie profesijného rozvoja učiteľa

zahŕňa všetky
dimenzie
rozvoja
osobnosti
učiteľa

jeho
kompetencie

využíva
príležitosti
na formálne
a neformálne
vzdelávanie

vytvára
osobnostné
predpoklady
a vnútornú
motiváciu
k spôsobilosti
celoživotne
sa vzdelávať

vytvára
predpoklady
na tvorivé
zdokonaľovanie
kvality výkonu
profesie
a edukácie detí

permanentný proces

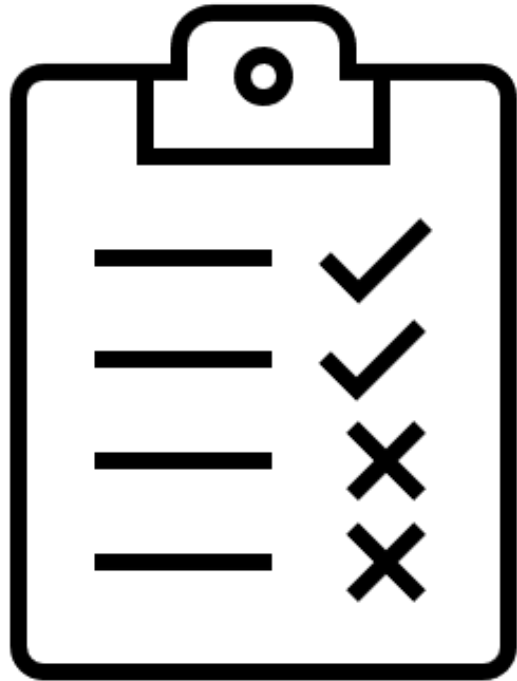
Realizácia profesijného rozvoja

PLÁN PROFESIJNÉHO ROZVOJA

vypracovaný na 4 roky

- vydaný riaditeľom po prerokovaní so zriaďovateľom, zástupcami zamestnancov a v pedagogickej rade;
- vypracovanie na základe identifikácie požiadaviek na profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov;
- vyplýva zo zamerania školy;
- na základe plánu profesijného rozvoja vydáva riaditeľ ročný plán vzdelávania pedagogických zamestnancov.

Identifikácia potrieb, formulovanie požiadaviek profesijného rozvoja zamestnancov

učiteľ

- reflexia vlastnej práce a vlastných kompetencií;
- vlastný osobný plán profesijného rastu.

vedúci pedagogický zamestnanec

- identifikácia súčasného stavu kompetencií pedagogického zamestnanca vzhľadom na požiadavky profesie;
- požiadavky školského vzdelávacieho programu, strategického plánu rozvoja školy, iných plánov školy.

Ciele profesijného rozvoja

prehľbovanie, zdokonaľovanie, rozširovanie a získavanie profesijných kompetencií;

získavanie vzdelania na splnenie kvalifikačných predpokladov;

overovanie profesijných kompetencií;

využívanie a hodnotenie profesijných kompetencií.

Uskutočňovanie profesijného rozvoja

Prostredníctvom:

vzdelávania

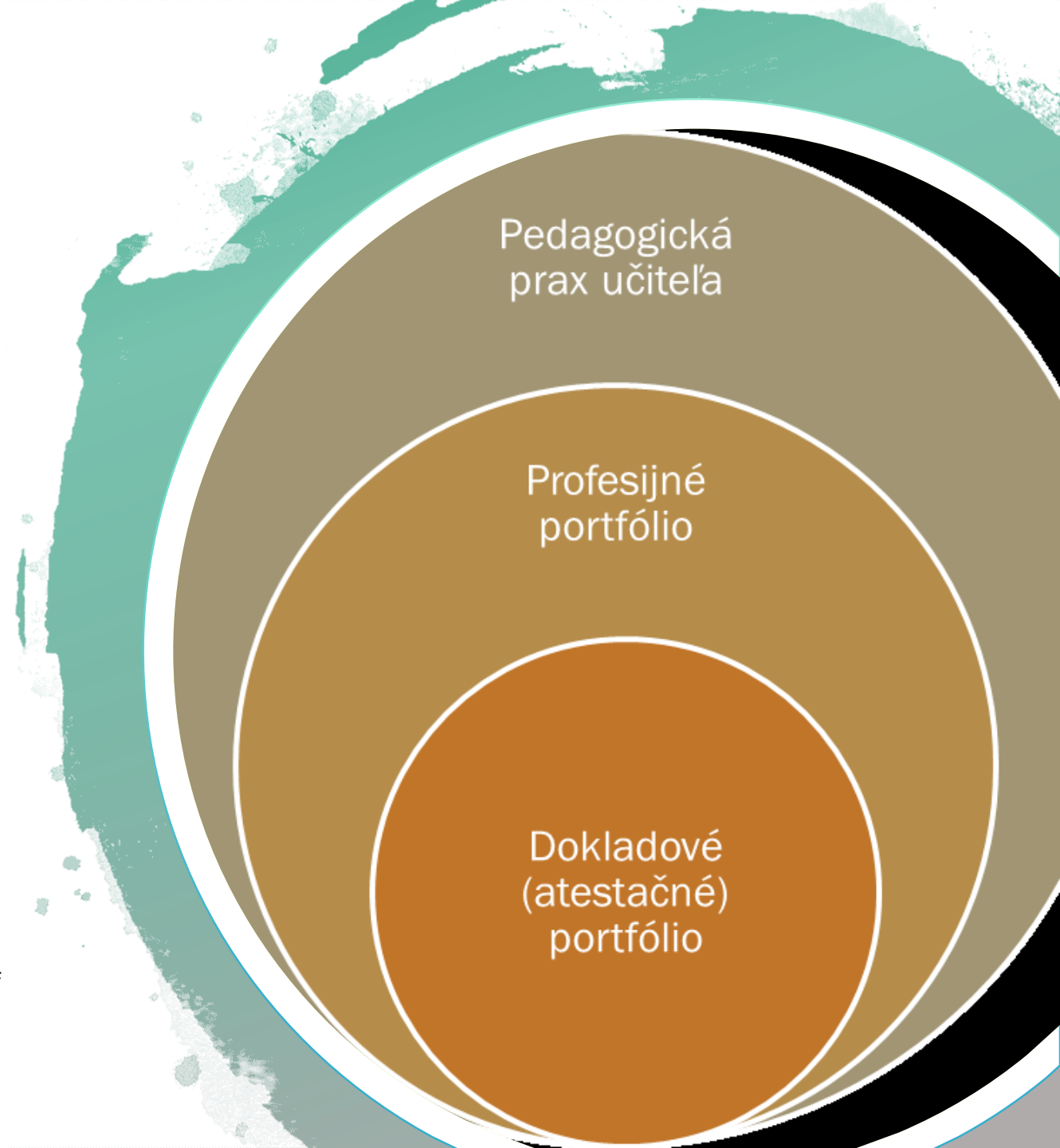
tvorivej činnosti

sebavzdelávania

absolvovania odbornej stáže

Portfólio ako súčasť profesijného rozvoja pedagogického zamestnanca/učiteľa

https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/uz_portfolio_final_2.pdf

Druhy portfólií

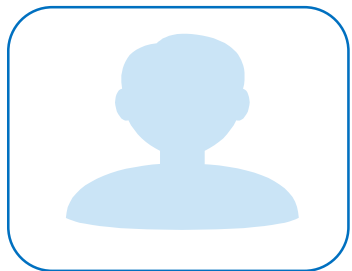
profesijné portfólio

- dokumentuje vlastnú pedagogickú prax a svoje kompetencie (vedomosti, zručnosti, skúsenosti, prípadne postoje), prostredníctvom procesov sebazozorovania, reflexie, metakognície, dokumentov, artefaktov umožňuje učiť sa a profesijne rozvíjať;

dokladové, certifikačné portfólio = atestačné portfólio

- cieľ získať certifikát, **preukázať svoje kompetencie** na kvalitatívne vyššej úrovni, napríklad atestáciou.

Cieľ profesijného portfólia

- sebarozvoj a dokumentovanie vlastného pokroku v **profesijnom rozvoji**;

- súčasť **efektívneho sebahodnotenia, sebaocenenia**;

- identifikovanie posunov, **založené na reflexii** (spätný pohľad a spätná väzba, vlastné vyhodnocovanie);

- zabraňuje **stagnácii**, prevencia pred vyhorením.

Použité zdroje

- HAJDÚKOVÁ, V. a kol. 2008. *Príručka na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2008. 1. vydanie. ISBN 978-80-8052-324-4.
- PODHÁJECKÁ, M. 2011. *Edukačnými hrami poznávame svet*. Prešov: Prešovská univerzita, Pedagogická fakulta, 2011. 4. vydanie. ISBN 978-80-555-0345-5.
- PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. 2003. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- SPILKOVÁ, V. 2003. Učiteľ primárnej školy – kľúčové kompetence a profesijní standary. In *Pedagogické rozhľady*. 2003. roč. 13, č. 2, s. 5 - 8.
- ŠUŤÁKOVÁ, V. 2007. Profesijné kompetencie učiteľa. In Darák, M. – Ferencová, J. – Šuťáková, V. eds. *Učebné kompetencie žiakov v kontexte školskej edukácie*. Prešov: FHPV PU v Prešove, 2007. ISBN 978-80-8068-704-5.
- VALENT, M. 2019. *Plán profesijného rozvoja podľa novej legislatívy*. Príručka pre školy a školské zariadenia. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2019. ISBN 978-80-565-1445-0.
- <https://www.minedu.sk/pokyn-ministra-c-392017-ktorym-sa-vydavaju-profesijne-standardy-pre-jednotlive-kategorie-a-podkategorie-pedagogickych-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov-skol-a-skolskych-zariadeni>
- https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/uz_portfolio_final_2.pdf
- <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138>
- <https://www.minedu.sk/vzdelavanie-v-profesijnom-rozvoji>
- <https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/...>
- [https://cloud5.edupage.org/cloud/Plan PR 2019.pdf...](https://cloud5.edupage.org/cloud/Plan_PR_2019.pdf...)